

Senad MIČIJEVIĆ

RAZVOJ TREĆE ETAPE MELAMIJA I NJIHOVI NAJZNAČAJNIJI USPJESI

Sažetak:

Treća etapa derviškoga reda melamija otvara novi pogled na njihovo djelovanje kao treće etape širenja nakšibendija i nastojat će pružiti nove poglede i ukazati na nova dostignuća u vezi sa širenjem tarikata. Osvrt na djelovanje melamija dat će i nova saznanja u vezi s ovim pogledom. Ključni detalj u djelovanju melamija dat će sejjid šejh Muhamed Nur Arabi, čuveni šejh Omer Lutfi Paćarizi i šejh Malić. U radu se posebno posvećuje prostor ovoj trojici velikih šejhova, različitih u pristupu problemima, ali zajedničkih u dosezanju spoznaje. Stoga su melamije zagovarale velika odricanja kao oblik dolaska do savršenstva. Red je posebno bio raširen na prostoru Grčke, Makedonije i Kosova. Prihvaćen je u velikom broju kako gradskog, tako i seoskog stanovništva. Na početku 21. vijeka red je najviše očuvan na Kosovu, tj. u Orahovcu, Prizrenu i Mitrovici, unutar klasične gradske kulture. U Đakovici je nestao, kao i u mnogim mjestima u Makedoniji.

Ključne riječi: šejh Muhamed Nur Arabi, šejh Malja, šejh Omer Lutfi Paćarizi, Strumica, Veles, Kavadarci.

Treća etapa melametiluka, kao *šube* od nakšibendija¹, započeta je djelovanjem sejjid Muhameda Nura Arabija (u. 1882). Rođen je u Mehalletul-Kubrau (Egipat) 1813. godine. Puno ime mu je šejh sejjid Muhammed Nûrul-Arebî el-Bedrî el-Husejnî el-Misrî; po krvi je potomak vjerovjesnika Muhammeda. Obrazovao se na Univerzitetu Azhar, pred profesorom Hasanom Kuvejsijem. Kuvejsi ga je nakon završetka obrazovanja poslao u Anadoliju, s namjerom daljeg usavršavanja kod

¹ Sadik Vicdani, *Tarikatler ve silsileleri*, Enderun Kitabevi, Istanbul, bez god. izd., str. 65-66.

tarikatski obrazovanih ljudi. U Anadoliji nije baš najbolje prihvaćen, te odlazi na Balkan. Na relaciji Serez-Solun (Selanik) upoznaje skupine nakšibendijskih derviša i odlazi u Janinu. Tu je uzeo ruku od nakšibendijskog šejha Jusufa Nakšibendije. Potom upoznaje šejha Ibrahima, koji je pripadao tarikatu halveti-ekberije uvejsije. Boraveći u Istanbulu upoznaje načelnika policije Husni-pašu, šejhul-islama Mula-bega, potom Mirefteli Abdulaha, Hariri-zade Kemaludina (autora djela *Tibyânû vesâilil-hakâik fi beyâni selâsîlil-tarâik*) i druge.² Dva puta ga je pozivao bosanski valija Topal Osman-paša. Nur Arabi bavio se komentiranjem *vahdet-i vudžuda* po Muhjuddinu Arabiji, šejhu Bedredinu, Nijazu Misriji, hadži Bajramu Veliji i Ahmedu sinu Idrizovu. Tokom boravka u Istanbulu izveo je mnoge halife: šejha tekije Pazar u kvartu *Şehremin*, Ahmeda Safija, šejha tekije Tarsus u kvartu *Mevlanakapi*, Abdul-Kerim-ef., Ali Urfi-ef., muderisa Fatihove medrese, šejha Abdullaha Hulusi-ef., šejha Maksud-ef., vaiza Bajazidove džamije hafiza Abdurauf-ef., šejha Kemal-ef, Vehbi-ef., autora *Tibjana*, Haririzadea od njegova učenika Mehmeda Tahira Bursevija. Iz Sereza je došao u Kočane, gdje 1833-34. godine postaje profesor vjerske škole. Iz Kočana 1839. godine prelazi u Skoplje i uzima ruku od šejha Kazanli Abdulhalika. U Skoplju 1849. godine upoznaje skopskog valiju, Selim-pašu, s kojim se intenzivno druži pola godine. Nakon toga godinu dana provodi u Istanbulu. U Kavadarcima 1870. godine nazvao se kutubom.

Nur Arabi privukao je veliki broj pristalica širom Makedonije i Kosova. Šejhovski hilafet dao je mnogim svojom učenicima, kao što je Abdurahim Fedai, porijeklom iz Prizrena, koji je bio glavni nasljednik šejha. Službovao je kao profesor u Skoplju, a umro je na putu za Sueski kanal, idući na hodočašće. Napisao je: *Risale-i vehbijje*, *Kaside-i nunijje*, *Hedijjetul-hadždž*, *Tefsiru suretil-Kevser*. Hilafet je dao učenicima: Abdulehadu, hadži hafizu Abdurraufu iz Skoplja i Junus-ef. iz Prištine, koji je kasnije preselio u selo Suhi Do kod Mitrovice, Salihu Rifatu iz Štipa, koji je umro 1908. godine, Filintilizadeu Hodži, Mahmudu Škupjaniju³, Faiku Mehmed-begu, koji je umro 1901. godine u Solunu (Selanik), hadži Sulejman-begu⁴, hadži Abdul-Kadir-begu iz Strumice, Sulejman-begovom bratu (on je postavljen za šejha tekije u Kavadarcima; nakon kraćeg vremena tekiju su srušile bugarske jedinice; umro je u

---

² Jucer, str. 402; Golpinarli, str. 302-339; Ekrem, *Melamilik*, DBIA, V, 386.

³ Poznat po učenosti u Skoplju, a umro 1892. godine u Hidžazu.

⁴ Bio je poznati šejh, aristokrata u Strumici, i čuveni gostoprimac. Umro 1889. godine.

dubokoj starosti od 95 godina), Aliju Rizi Vafikojiju (u. 1913. godine), Elmas-efendiji⁵, Džengoriju Mustafi⁶, hafizu Topal-babu Đakovaliju⁷, Topalu Redžepu Prizrencu.⁸ Umro je 1882. godine u Strumici.⁹ Pokopan je u mahali Banjsko¹⁰, gdje mu je podignuto turbe, koje je kasnije izmješteno radi urbanizacije grada. Za života je napisao više djela.¹¹ Muzika mu je bila strana, ali toga važnog faktora u derviškim redovima nije se mogao odreći jer njegova ideja ne bi naišla na podršku. Kolektivne obrede reducirao je na minimum. Obred se obavljao i uz pratnju tekijске muzike, ali ne u svim melamijskim tekijama.

Strumica

Ovakav način djelovanja započet je djelovanjem osnivača reda, Nura Arabija. Nakon smrti uz tekiju mu je podignuto turbe. Na postu ga je naslijedio Faik-beg, a potom tekiju vodi hadži Valid.

Drugu tekiju podigao je sin šejh Nura Arebija, šejh Šerif. Nakon njegove smrti 1905. godine tekiju vodi hadži Abiš-beg. Tekiju su kasnije uništili Bugari tokom balkanskih ratova.

Dojran

Melamijska tekija djelovala je u selu Dedeli. Svaki izvor o njezinom djelovanju je preskroman.

⁵ Sagradio tekiju u rodnom mjestu, u selu (katundu) Dedeli kod Dorjana. Umro 1906. godine.

⁶ Šejh tekije u Dojranu, umro 1907. godine.

⁷ Rođen u Đakovici, u tekiji dobio diplomu (idžazet) od hadži Adem-ef. Prizrenca i Hasan-ef. Umro 1902. god.

⁸ Prvi šejh tekije melamija u Prizrenu; obrazovao se u Prizrenu u vjerskoj školi.

⁹ **Abdubaki Golpinarli**, str. 232-242.

¹⁰ Autori koji su pravili osvrtne na melamije razilaze se u mišljenju o godini smrti Muhameda Nura Arabija. Tako Džemal Čehajić navodi 1897. godinu (str. 208), Sadik Viedani navodi 1305. po H. (str. 71), što odgovara 1884. godini po miladu, **Ašk Gaši** (u "Risalei salihije", *Islamska misao*, VII, br. 80, Sarajevo, str. 17) navodi 1887/88.

¹¹ Nijazi Misri, Šerhi (komentar Dīvāna Nijaza Misrija); *Fatihai šerifin tefsiri* (komentar sure *Fatiha*), *Esrari ezani Muhammedi* (Tajni ezani-muhammedije), *Ihsānur-Rahmān šerhi risalei šejh Rislani Dimiški*, *Šerh evrâdil usbû'ijje*, *Šerh kasidetîš-šejhil ekber*, *Imami Ali nin nokta risalesinin šerhi*, *Hadži Bajram Velinin*, *Delîlul-'uššâk*, *Ed-Durrun-nefis 'alâ salâti Ibni Idrîs*, *Dâ'iretul-vudžûd fî bejânil Mekâmil Mahmûd*, *Šerh Delâ'ilil-hajrât*, *Bejâniit-tedžellil hakki 'alel merâtib*, *Šerh akâ'idun-nesefî*, *Tuhfetul-muhammedijja*, *Tefsîr sûreti Jûsuf*, *Hâdil-'uššâk*, *Risâla 'Ilmilhâl*, *Menzurul-kufri hadisinin šerhi*, *Risalei-salihije*.

Veles

U ovoj oblasti djelovala je jedna tekija, ali su ovdašnji podaci veoma oskudni.

Kavadar

Tekiju je utemeljio hadži Abdul-Kadir-beg, ali s njom prestaje njezino aktivno djelovanje.

Štip

Štipsku tekiju podigao je Arabijev murid, šejh Salih Rifat. Od svih pristalica tražilo se pridržavanje strogih pravila, što je veoma brzo dovelo do gašenja ove tekije.

Skoplje

U nekim izvorima navodi se da je tekiju podigao skopski beg Hasan-beg 1845. godine i da ju je dodijelio melamijskom šejhu Abdurahimu s namjerom da služi kao tekija, ali i kao škola. Abdurahim je služio u njoj kao šejh do 1885. godine. Naslijedio ga je sin hadži Kemal od 1885. do 1915, koji je istovremeno bio predavač u školi. Izbijanjem balkanskih ratova šejh Kemal preselio se u Istanbul i tamo umro 1915. godine. Njegovim odlaskom tekiju je preuzeo njegov brat Ali. Ne zna se da li je on vršio kakvu funkciju u tekiji jer je najstariji sin šejha Abdurrahima, Hakki, boravio u Solunu i čekalo se da dođe i preuzme dužnosti šejha tekije. Svu dokumentaciju vezanu za tekiju odnio je šejh Kemal u Istanbul. Tekija je pretrpjela znatna oštećenja u ratovima od 1912. do 1918. godine.

U dvorištu je bilo turbe Islam-babe s nišanom uklesanim 1100. godine po H. (1699. g). Hasan-beg je na temeljima neke starije tekije obnovio ovu tekiju. Šejh Ali stanovao je u tekiji i u namjeri da ona što ekonomičnije posluje podigao je 4 dućana na placu tekije. Zbog ratnih dešavanja dućani nisu uknjiženi u gruntovnicu. Postojala su saznanja da je tekija imala han u selu Konjare¹² Također, u skopskoj mahali Dervišan u posjedu tekije bila je i jedna kuća, koju su nakon 1918. koristili srodnici šejha Kemala.

Šejh Kemal obnovio je han u selu Katlanovo¹³, koji je bio oštećen u periodu od 1912. do 1913. godine. Han je imao kafanu i pečenjaru. U svrhu obnove hana, šejh Kemal izvršio je pozajmicu od 250 lira od Skopljaka hadži Ibrahimbega. Zajam je vraćen nakon smrti šejha Kemala i

---

¹² Stariji naziv sela je Göreler.

¹³ Stariji naziv sela je Kaplan, koji je nakon 1919. godine promijenjen u Katlanska Banja.

nastalih ratova jer su braća, Ali i Ismail Haki, znali za dug. Han u Katlanovu kasnije je opet izgorio, a kafana i pečenjara služile su namjeni do pred Drugi svjetski rat. Obredi su se vršili petkom i utorkom uvečer.

Skopske melamije spominje i Gliša Elezović, ali on ih naziva *noktadžijama*.¹⁴ U izvještaju Ulema-medžlisa za 1938/39. godinu ne navodi se nijedna melamijska tekija u Skoplju. Jovan Hadži Vasiljević navodi da se 1930. godine, tekija nalazi u mahali Džemi Atik. On daje i izvjesne podatke o Katlanovskoj Banji.¹⁵ Posljednji šejh bio je šejh Hakki, koji je umro 1947. godine u dubokoj starosti.

Bitola (manastir)

Tekija je dugo bila rifaijska u selu Vranjevcu kod Bitole, ali osipanjem derviša zbog iseljavanja u Tursku šejh Ali Riza pretvorio ju je u melamijsku tekiju.

Kosovo

Prizren

Šejh hadži Redžep Hulusi, halifa Nura Arabija, podigao je tekiju u Prizrenu. Nakon njegove smrti vođenje tekije naslijedio je šejh Sejfuddin, a potom šejh Omer Lutfi Paćarizi, potom šejh Kamil Tosko, šejh Salih, šejh Hilmi Malić (Šejh Malja, derviš šejha Redžepa Hulusije), šejh Hamdi Kaćamaku, šejh hadži Ilijas Bardhi, šejh hadži Idris, hafiz Ridvan, šejh Idris Maksudi i hadži Jakub Mućezi. Strogi principi reda služili su svojoj namjeni u Prizrenu.

Šejh Omer Lutfi Paćariz (1870-1928), rođen 13. 1. 1870. u Prizrenu, sin je svećenika Mustafe, rodnom iz sela Rapča. Omer Lutfi obrazovao se u prizrenskoj Ruždiji i izučavao krojački zanat. 1887. godine odlazi u Istanbul s namjerom da upiše vojnu školu, jer je tamo imao brata, Mehmeda Alija. U tome nije uspio, pa ga Mehmed Ali, zahvaljujući zauzimanju čuvenom hadži Rustem Športi, upisuje na Fatih medresu. U Prizren se vraća 1892. Tu se druži sa Hasan-ef. i turskim komandantom Ismailom, s kojima odlazi u Đakovicu i upoznaje se s melamijskim

¹⁴ **Gliša Elezović**, *Derviški redovi muslimanski*, Skoplje, 1925, str. 7.

¹⁵ **Jovan H. Vasiljević** dao je izvjesne podatke o Katlanovskoj Banji: "Ima predanje da je ovu banju eksploatisala Noktadži tekija, i može se pretpostaviti da je ona banju i održavala. Od ove tekije je, od polovine 19. veka prešla pod vlast skopske Beledije-opštine. Kad je Beledija dobila banju, u njoj je postojala samo zgrada u kojoj je bio samo bazen s otkrivenim krovom i jedan han..." (*Skoplje i njegova okolina*, Beograd, 1930, str. 161. i 171).

tarikatom. Ponovo odlazi u Istanbul, gdje drži predavanja i piše "Divan". Tokom 1901. godine Omer Lutfi s Ali Tefvikom odlazi u Kairo i upisuje se na Azhar. Primljen je bez prijemnog ispita zbog izvrsnog poznavanja perzijskog, turskog i arapskog jezika. U Prizren se vraća 8. 3. 1905. Ubrzo postaje simpatizer mladoturaka, te 1907. biva izabran za predsjednika u Prizrenu (*Itihad ve terekki – Jedinstvo i napredak*). Talat-paša ga angažira u mirovnoj misiji radi smirivanja ustanka u Jemenu 1911.. U Kraljevini SHS 1920. godine šejh Omer bio je nosilac liste socijalista, što je bio potez "opasnih namjera", jer to je bila zajednička lista socijalista i komunista. Pobjedio je na izborima, ali uslijedila su zatvaranja i privođenja, kao i drugi oblici šikaniranja. Povlači se iz političkoga života i upotpunosti se okreće životu u melâmijskoj tekiji. Odbijao je bilo kakvu vrstu državne pomoći i 25. 10. 1928. umro je u Prizrenu. Ukopan je u groblju Terzimahala. Njegov derviš bio je hafiz Abdulah Hizr, prizrenskoga muftiju 1898. do 1943. godine. Kad se počela graditi bolnica, zemni ostaci preneseni su u groblje Kuručešme, neposredno ispod nogu Sofi-babe. Poznavaoči kažu da je napisao oko 60 djela iz raznih oblasti. Na perzijskom jeziku napisao je jedno, na arapskom 4, dok su mu ostala na turskom jeziku. Bavio se i prevodilaštvom; s perzijskog i arapskog preveo je 15 djela.

Dr. Nimetulah Hafiz podijelio je njegovu književnost u 6 grupa: a) dječija književnost, b) historija, c) tesavvuf, d) politika, e) prosvjeta i f) divansko pjesništvo.

Đakovica

Topal hafiz Sulejman-baba Đakovali utemeljio je tekiju u Đakovici. Šejh hafiz Sulejman-baba za šejha je proglasio šejha hafiza Hasana iz Prizrena, a ovaj je, pored ostalih, proizveo za šejha Hajrudina (Hajrulaha) Abdurahmanovića iz Godijeva, kod Bijeloga Polja.

Suhi Do (kod Mitrovice)

Danas u ovom selu rade 2 melamijske tekije s velikim utjecajem na okolno stanovništvo. Prvu tekiju dao je sagraditi šejh Junus I. Stara je oko 150 godina. Obredi se vrše 2 puta sedmično. Od prostorija ima semahanu, mejdan-odaju, kahve-odžak. U tekiji su služili: šejh Junus, šejh hadži Vejsil, šejh Malić (šejh Malja), pa šejh Junus II, unuk šejha Junusa. Šejh Junus I obrazovao se u Istanbulu, a s Nurom Arabijem upoznao se u Strumici. Nakon primanja hilafeta, šejh Junus po preporuci odlazi u selo

Suhi Do. Tu je utemeljio tekiju, uz koju kasnije nastaje turbe šejha Junusa i šejha hadži Vejsila.

Šejh Jonuz Mripa rođen je u selu Jošanici kod Topole oko 1848. godine. U selu stječe osnovno obrazovanje (mekteb) i odlazi u vučitrnsku medresu, a kasnije se obrazuje u Istanbulu. Povratkom u Vučitrn 1880. godine nastanjuje se kod familije. Željan radan prvi počinje držati predavanja na albanskom jeziku. Njegove aktivnosti nisu se sviđale vlastima koje mu stvaraju neprilike. Da građanstvo ne bi izložio nepotrebnim situacijama, preseljava se u selo Suhi Do kod Mitrovice. Tokom boravka u Istanbulu došao je u kontakt sa šejhom sejjidom Muhammedom Nurom Arabijem (1897), od koga prima melamijski red. Kako je ovaj šejh kasnije živio u Strumici, od njega je primio i zvanje šejha. Šejh Jonuz u Suhom Dolu podiže jednu tekiju koja postaje svojevrsno narodno učilište. Ugled i utjecaj u narodu još su mu više porasli, što je opet zasmetalo vlastima. Da bi mu narušili ugled, hapse ga i osuđuju na Vilajetskom sudu u Skoplju. Kako nije bilo dokaza, oslobođen je optužbi te se vraća u Suhi Do i pojačava aktivnosti. Tekija postaje mali prepisivački centar. Ono što šejh Junuz govori i piše to se dalje prosljeđuje među derviše i simpatizere. Da bi zavarao vlasti o svojoj *pasivnosti*, koristi se mahlasom *Hajdari* i *Sabri*. Umro je 1909. godine i sahranjen u Suhom Dolu. Na albanskom jeziku napisao je oko 40 pjesničkih formi. Posebno je interesantan *Alfabet u prozi*, sličan našem *Ašiklijskom elif ba*. Šejh Jonuz bio je najkompletniji učenjak na Kosovu početkom 20. vijeka. Od sačuvane poezije spominjem neka od njegovih djela:

1. <i>Nur Muhammed Mustafa</i>	/ Svijetli Muhamed Mustafa /
2. <i>Nuri qiellës edhei tokës</i>	/ Svjetlo nebesa i zemlje /
3. <i>Kush o le gjith dom me dek</i>	/ Ko se rodio treba i umrijeti /
4. <i>Kush di nefsin aj din zotin</i>	/ Ko spozna sebe spoznaje Boga /
5. <i>Kush ta don Allah Perendin</i>	/ Ko hoće Allahovo Gospodstvo /
6. <i>Eja vlla merr vesh mir</i>	/ Dođi, brate, uzmi razumom /
7. <i>Ceka osht kestuje s'po kujtohem</i>	/ Šta je ovo, što se ne mogu sjetiti /
8. <i>Ndighoni mirej talibit e Hakkit</i>	/ Čujte dobro, ej, učenici istinitog /
9. <i>Elifi</i>	/ Arapski alfabet u prozi /

Elifi, inače sadrži 175 stihova u četvercu.¹⁶

¹⁶ **Senad Mičijević**, "Albanski alhamijado pjesnici", *Istraživanja*, Fakultet humanističkih nauka Mostar, 2006, str. 247-248.

Druga tekija je novija, na sprat građena krajem sedme decenije 20. vijeka. Prvi šejh je bio Halil, potom u njoj služi šejh hafiz Ishak, potom tekiju vodi Hasan Mripa, brat šejha Halila. Tekija ima kahve-odžak i mejdan-odaju. Ove dvije tekije imaju tradiciju da se na mjesto šejha dolazi po *erbabi* liniji, a ne po *evladi*, tj. po smrti jednog voditelja nasljeđuje ga najsposobnija i najdostojnija osoba.¹⁷

Orahovac

U ovom gradu djelovale su dvije melamijske tekije. Jednu tekiju utemeljio je šejh Malić (šejh Malja), a nakon njegove smrti duži period vodi je šejh hafiz Sulejman Kolari. Tekija je i sad aktivna. Druga tekija je zatvorena na insistiranje vjerske zajednice da tekije ne trebaju djelovati.

Šejh Hilmi Abdul-Malić poznat je kao *šejh Malić* ili *šejh Malja i Rahovec* (Orahovac). Rodio se u selu Kobilja Glava. Nakon osnovne škole pohađa Mehmed-pašinu medresu u Prizrenu. Upotpunio je svoje znanje arapskim i turskim jezikom, a pokazao je velik interes za historijske nauke. Tokom školovanja prima melamijski tarikati od šejha Redžep-babe Hulusija. Nakon završetka medrese postavljen je za imama u Orahovcu, gdje biva imenovan i muftijom. Krajem 19. vijeka utemeljio je melamijsku tekiju u kojoj radi na obrazovanju naroda. Tokom života (1865-1928) izveo je generacije učenih ljudi koji su vršili razne funkcije. Prisne odnose održava i sa šejhom Jonuzom Mripom iz Suhog Dola. Svoje obrazovanje pred šejhom Malićem stekao je i dugogodišnji imam Čaršijske džamije u Orahovcu, šejh h. Sulejman-ef. Kolari. Šejh Malić imao je plodan alhamijado književni rad. Evidentirano je 46 raznih pjesničkih formi, što čini jedan divan. Ovo je jedini poznati divan nastao na Balkanu u 20. vijeku. Tu se niže biser do bisera:

1. <i>M'u ba pejdah ni sevda</i>	<i>(Pojavilo mi se jedno voljenje)</i>
2. <i>Me ashk t'zotit</i>	<i>(Sa Božijim aškom)</i>
3. <i>A po ngoni turk e vlla</i>	<i>(Da li čujete, braćo Turci)</i>
4. <i>Kam ni dert</i>	<i>(Imam jedan dert)</i>
5. <i>Ja Ilahi</i>	
6. <i>Myrshid qamil lyp ti vlla</i>	<i>(Muršidi ćamila traže, brate)</i>
7. <i>Udhen e t'panes diftona</i>	<i>(Pokaži mi pravi put)</i>
8. <i>Qilni vesh ju more</i>	<i>(Otvorite uši)</i>
9. <i>Qou pej gjumit more vlla</i>	<i>(Ustani iz sna, moj brate)</i>

---

¹⁷ Senad Mičijević, "Sa puta po Kosovu", *Preporod*, br. 12 (356), Sarajevo, 15. juni 1985, str. 12.

10. <i>M`u kujtue more vlla</i>	<i>(Sjetih se, moj brate)</i>
11. <i>Shpirti po lyp daima</i>	<i>(Duša traži uvijek)</i>
12. <i>Lypim sef`at</i>	<i>(Tražimo šefa'at)</i>
13. <i>Digju me ashk daima</i>	<i>(Čuj me, sa stalnim aškom)</i>
14. <i>Hiq pej gafletit more vlla</i>	<i>(Prođi se gafleta, moj brate)</i>
15. <i>S`jemi kan hic na vlla</i>	<i>(Braćo, nismo postojali)</i>
16. <i>Ashki galib m'u ka ba</i>	<i>(Ašk Galib ima)</i>
17. <i>Zemra daim vaj po ka</i>	<i>(Srce mi stalno plače)</i>
18. <i>Une kujtova ne alem</i>	<i>(Ja razmišljam o svijetu)</i>
19. <i>Garib bylbyl</i>	<i>(Garib bulbul)</i>
20. <i>I kam lanun fjal'e rrent</i>	<i>(Ostavio sam redom riječi)</i>
21. <i>U bashku shpirti me shtat</i>	<i>(Sastanak duše sa sedam /mekama/)</i>
22. <i>Kam Sevdah</i>	<i>(Imam radost)</i>
23. <i>Vehvi po t'ep nasihat</i>	<i>(Vehbi, daj savjet)</i>
24. <i>Po lyp zemra muhabet</i>	<i>(Srce traži muhabet)</i>
25. <i>Kemi ranuni negaflet</i>	<i>(Pali smo u gaflet)</i>
26. <i>Hej terigu i sabahit</i>	
27. <i>Zemra digjet si qibrit</i>	<i>(Srce gori kao šibica)</i>
28. <i>Hiq pa shybhe gjon lezet</i>	<i>(Bez sumnje, naći ćeš lezet)</i>
29. <i>Eglen qetynde bahet tevhid</i>	<i>(Ovim razgovorom pravimo tevhid)</i>
30. <i>Ni tub gongje m'ra ne dur</i>	<i>(Jedna ljepota pade mi na ruke /srce/)</i>
31. <i>Teslim Hakk jam qysh ban</i>	<i>(Hakku teslim jesam, kako je emer)</i>
32. <i>Jemi dek pa dek</i>	<i>(Umrli smo prije smrti)</i>
33. <i>Mos rri lidhun</i>	<i>(Ne sjedi vezan)</i>
34. <i>Myrshid duhet per insan</i>	<i>(Muršid treba za insana)</i>
35. <i>Bylbyl dertin a m'kallzon</i>	<i>(Slavuj dert kazuje)</i>
36. <i>Na dha Hakki mos tuj kan</i>	<i>(Bog nam je dao, nemoj plakati)</i>
37. <i>Me ba qare</i>	<i>(Da nađem rješenje)</i>
38. <i>Ca ka dit hallki punon</i>	<i>(Koliko dana ima da svijet radi)</i>
39. <i>Hali filutres</i>	<i>(Leteći hal /prolazno stanje/)</i>
40. <i>Ashki Galib m'u ba mu</i>	<i>(Galibov ašk meni se dogodio)</i>
41. <i>Ni shoq duhet me e bo</i>	<i>(Jedan drug trebaš biti)</i>
42. <i>N'udh te Hakkit dogri shko</i>	<i>(Na Božiji put odmah idi)</i>
43. <i>Teslim Hakk jemi ba</i>	<i>(Teslim, Bože, jesmo mi)</i>
44. <i>Shejhi pasqyre m'u ba</i>	<i>(Šejh mi je ogledalo postao)</i>
45. <i>Ej ti zemer</i>	<i>(Hej ti, srce)</i>
46. <i>Krejt jam Hupun vet pej veti</i>	<i>(Izgubio sam se od sama sebe)</i>

Rukopis *Divana* čuvao je šejh h. Sulejman Kolari u svojoj zbirci. *Divan* dosada iz nepoznatih razloga nije objavljen u cijelosti. Šejh Hilmi-ef. (šejh Malja) ukopan je u Orahovcu. Njegove ilahije i kaside i danas se uče u raznim prilikama. Napisao je i 2 ilahije na bosanskom jeziku, te prevodio s turskog od Nijazije. Njegova je najpoznatija ilahija *Ustani iz sna, moj brate*. Prvi i posljednji stih glase:

<i>Qou pej gjumit more vlla,</i>	<i>Shtati fener syreta,</i>
<i>Hakk dizarin dash me pa,</i>	<i>Drita Hakkit gjall me t'ra,</i>
<i>Pej dynjas dona m'u da,</i>	<i>Ja Allah Hu, ja Mevla,</i>
<i>Hakk dizarin dash me pa</i>	<i>Hiqnaj perde për me tra.</i> ¹⁸

Melamije u Bosni i Hercegovini

Organiziranog djelovanja melamija u Bosni i Hercegovini nije bilo, ali je djelovao šejh Hajrudin Abdurahmanović (u. 25. 3. 1966) iz Godijeva kod Bijelog Polja. Završio je *Veliku medresu* u Đakovici, a potom *Darul-Funun*. Kao imam službovao je u Banjoj Luci, a potom u Čeliću. U Đakovici je *ruku uzeo* od šejha Hasana Husnija iz Prizrena, po ovlaštenju šejha Sulejman-babe iz Đakovice.¹⁹ U Tuzli, u dubokoj starosti, živi derviš Ragib Omerhodžić, murid šejha iz Čelića.

Od sredine 19. vijeka makedonsko-kosovske melamije djelovale su u Solunu, Jedrenu i okolini, Istanbulu, Eskišehiru, Izmiru, Bursi i Ankari. Ova etapa melameta javila se nakon zauzimanja šejha Muhameda Nura Arabija za ovo učenje. Višedecenijskim radom raširilo se melamijsko učenje. Migracije u Tursku utjecale su na populaciju, čime je padao interes za ovaj tarikat. U svakom pogledu ovdje smo posebno zahvalni istraživanju na širenju melamija putem naučnog istraživanja, kao i naučnih dostignuća melamija. Ovdje posebno ističemo naučni doprinos šejha Nura Arabija, šejha Omera Lutfija Paćarizija i šejha Malića.

---

¹⁸ Senad Mičijević, "Albanski alhamijado pjesnici", *Istraživanja*, Fakultet humanističkih nauka Mostar, 2006, str. 249-250.

¹⁹ Ahmed Abdurahmanović, "Merhum Hajrudin ef. Abdurahmanović, muderis u Čeliću", *Glasnik VIS-a*, br. 11-12, Sarajevo, 1966, str. 606-607.

THE DEVELOPMENT OF THE THIRD STAGE OF THE MALAMIS AND THEIR MOST IMPORTANT ACHIEVEMENTS

Resume:

The paper deals with the third stage of the dervish order of the Malamis opens up a new insight in their affairs as the third stage of the expansion of the Nakshibandis and tries to present new perspectives and point out to new knowledge in terms of tariqat expansion. An insight to Malami affairs will reveal new aspects in that regard as well. The key detail in the Malami affairs will be given by sayyid Muhamed Nur Arabi, famous shaykh Omer Lutfi Paćarizi and shaykh Malić. The paper particularly treats these three great shaykhs, with their different approaches to problem solving, as well as mutual efforts to reaching cognition. That is the reason why the Malamis advocated great sacrifice as a form of reaching perfection. This order was particularly popular in Greece, Macedonia and Kosovo. It was largely accepted by both urban and rural citizens. In the beginning of the 21st century the order has been most preserved in Kosovo, i.e. Orahovac, Prizren and Mitrovica, within classical urban culture. It is now extinct in Đakovica, as well as in most places in Macedonia.

Key words: shaykh Muhamed Nur Arabi, shaykh Malja, shaykh Omer Lutfi Paćarizi, Strumica, Veles, Kavadarci.

Literatura:

- **Ahmed Abdurahmanović**, "Merhum Hajrudin ef. Abdurahmanović, muderis u Ćeliću", *Glasnik VIS-a*, br. 11-12, Sarajevo, 1966.
- **Ašk Gaši**, *Risalei salihije*, "Islamska misao", VII, br. 80, Sarajevo
- **Gliša Elezović**, *Derviški redovi muslimanski*, Skoplje, 1925.
- **Jovan H. Vasiljević**, *Skoplje i njegova okolina*, Beograd, 1930.
- **Sadik Vidani**, *Tarikatler ve silsileleri*, Enderun Kitabevi, Istanbul, bez god. izd.

- **Senad Mičijević**, "Albanski alhamijado pjesnici", *Istraživanja*, Fakultet humanističkih nauka Mostar, 2006.
- **Senad Mičijević**, "Sa puta po Kosovu", *Preporod*, br. 12 (356), Sarajevo, 15. juni 1985.